

OSNOVNA ŠOLA MIHE PINTARJA TOLEDA
KIDRIČEVA 21, 3320 VELENJE
MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE DOLINE

RAZISKOVALNA NALOGA
DEJAVNIKI USPEŠNEGA UČENJA
Tematsko področje: SOCIOLOGIJA

Avtorici:
Karin Lešnik, 8. razred
Pika Vrčkovnik, 8. razred

Mentorica:
Vesna Vranješ Koprivnikar, prof.

Velenje, 2013

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli Mihe Pintarja Toleda Velenje.

Mentorica: Vesna Vranješ Koprivnikar, prof.

Datum predstavitve:

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Osnovna šola Mihe Pintarja Toleda 2012/2013
- KG Dejavniki učenja / uspeh / učni pripomočki / pomoč pri učenju / motivacija / učne navade
- AV VRČKOVNIK, Pika; LEŠNIK, Karin
- SA VRANJEŠ KOPRIVNIKAR, Vesna
- KZ 3320 Velenje, SLO, Kidričeva 21
- ZA OŠ Mihe Pintarja Toleda Velenje
- LI 2013
- IN **DEJAVNIKI USPEŠNEGA UČENJA**
- OP 11 graf., 5 sl., 1 pril., 10 vir.
- IJ SL
- JI sl / en

AI Učenje se začne s človekovim rojstvom. Takoj, ko otrok priveka na svet, steče proces učenja, čeprav je prvih nekaj let to učenje nezavedno, spontano, pogosto celo naključno. V predšolskem obdobju igrajo najpomembnejšo vlogo pri pridobivanju znanja in spretnosti starši, kasneje, ob vstopu v šolo, pa se krog ljudi, ki vplivajo na učenje, razširi – v ospredje stopijo učitelji v šoli, pa tudi vrstniki.

Ker sva osmošolki in se vsakodnevno srečujeva z učenjem, naju je zanimalo, kako se s to dolžnostjo spopadajo najini vrstniki. Preden sva začeli delati raziskovalno nalogo, sva si zastavili nekaj vprašanj in na podlagi teh oblikovali hipoteze, ki sva jih želeli s pomočjo ankete potrditi ali ovreči.

Cilj najine naloge je bil ugotoviti, kateri prostor si učenci največkrat izberejo za učenje, kdaj in koliko časa na dan se učijo ter kdo jim pri učenju najpogosteje pomaga.

Odgovore na zastavljena vprašanja sva dobili s pomočjo anketnega vprašalnika, ki sva ga najprej preizkusili na vzorcu petih učencev. Nato sva ga s pomočjo mentorice posredovali na vseh šest osnovnih šol v Velenju, kjer ga je reševalo skupno 186 učencev tretje triade (v povprečju 8 učencev na razred).

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Osnovna šola Mihe Pintarja Toleda 2012/2013

CX Learning factors / success / learning utensils / learning assistance / motivation / learning habits/

AU VRČKOVNIK, Pika; LEŠNIK, Karin

AA VRANJEŠ KOPRIVNIKAR, Vesna

PP 3320 Velenje, SLO, Kidričeva 21

PB OŠ Mihe Pintarja Toleda Velenje

PY 2013

TI **ASPECTS OF SUCCESSFUL LEARNING**

NO 11 graf., 5 fig., 1 ann., 10 ref.

LA SL

AL sl / en

AB Learning begins at child's birth. As soon as the child is born, the learning process begins, in spite of the fact that during the first few years, the process is subconscious, spontaneous and often coincidental. In the pre-school age, the most important role in gaining knowledge and skills is played by parents, however, later, at child's entry into the primary school, the circle of people who influence learning, expands; now teachers and schoolmates most significantly affect the child's learning process.

Being eighth-graders we come across learning every day, therefore we would like to find out how our classmates cope with it. Before we started our research, we posed some questions, which we used to formulate hypotheses to be confirmed or rejected by use of questionnaires.

The aim of the research was to determine the place pupils most often choose for learning, when and how much time daily they spend learning, and who are they most often helped by.

The answers were collected by means of questionnaires that we first tested on a sample of five students. After that our mentor forwarded it to all of the six primary schools in Velenje, where it was filled by a total of 186 students of the third triade (i.e. average of 8 students per class).

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	HIPOTEZE.....	1
1.2	CILJI RAZISKOVALNE NALOGE	1
2	PREGLED OBJAV	2
2.1	KAJ JE UČENJE	2
2.2	DEJAVNIKI USPEŠNEGA UČENJA	4
2.2.1	Notranji dejavniki	5
2.2.2	Zunanji dejavniki	7
2.3	UČINKOVITE UČNE NAVADE	8
2.3.1	Kaj so učne navade?.....	8
2.3.2	Vloga šole pri razvijanju učnih navad.....	9
2.3.3	Pomen primernega učnega okolja	10
2.3.4	Gospodarjenje s časom pri učenju	10
2.4	UČNA MOTIVACIJA	11
2.4.1	Kaj je motivacija?.....	11
2.4.2	Elementi učne motivacije.....	12
2.4.3	Vzburjenje, napetost.....	12
2.4.4	Zunanja in notranja motivacija za učenje	12
2.4.5	Storilnostna motivacija	13
2.4.6	Zavest o cilju in učenje	13
2.4.7	Nivo aspiracije	14
2.5	UČNI TIPI	14
2.5.1	Kinestetični učni tip	14
2.5.2	Slušni oz. avditivni tip	15
2.5.3	Vizualni tip.....	15
3	METODOLOGIJA	16
3.1	ČAS RAZISKOVANJA	16
3.2	RAZISKOVALNI NAČRT	16
3.3	RAZISKOVALNE METODE	16
4	IZSLEDKI IN RAZPRAVA	17

4.1 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	17
5 ZAKLJUČEK.....	23
6 POVZETEK.....	24
7 ZAHVALA	26
PRILOGE.....	27
PRILOGA A: Anketni vprašalnik.....	27
8 VIRI IN LITERATURA	28

KAZALO SLIK:

Slika 1: Učenje iz knjig.....	2
Slika 2: Učenje pri pouku.....	4
Slika 3: Učenje z vrstniki	5
Slika 4: Učenje v družbi	8
Slika 5: Učni pripomočki	11

KAZALO DIAGRAMOV:

Diagram 1: Odstotek anketiranih učencev po razredih.....	17
Diagram 2: Spol anketiranih.....	17
Diagram 3: Pogostost učenja.....	18
Diagram 4: Trajanje učenja.....	18
Diagram 5: Čas učenja	19
Diagram 6: Način učenja	19
Diagram 7: Prostor učenja.....	20
Diagram 8: Pripomočki pri učenju	20
Diagram 9: Pomoč vrstnikov pri učenju	21
Diagram 10: Osebe za pomoč pri učenju.....	22

1 UVOD

Učenje se začne s človekovim rojstvom. Takoj, ko otrok priveka na svet, steče proces učenja, čeprav je prvih nekaj let to učenje nezavedno, spontano, pogosto celo naključno. V predšolskem obdobju igrajo najpomembnejšo vlogo pri pridobivanju znanja in spretnosti starši, kasneje, ob vstopu v šolo, pa se krog ljudi, ki vplivajo na učenje, razširi – v ospredje stopijo učitelji v šoli, pa tudi vrstniki.

Ker sva osmošolki in se vsakodnevno srečujeva z učenjem, naju je zanimalo, kako se s to dolžnostjo spopadajo najini vrstniki. Preden sva začeli delati raziskovalno nalogo, sva si na podlagi najinih izkušenj zastavili nekaj vprašanj in oblikovali hipoteze, ki sva jih želeli s pomočjo ankete potrditi ali ovreči.

1.1 HIPOTEZE

Predvidevava, da:

- se učenci tretje triade zaradi obsega učne snovi učijo vsak dan,
- se učenci 7., 8. in 9. razredov učijo 2 do 3 ure dnevno,
- za učenje največkrat namenijo popoldanski čas,
- se večina učencev največkrat uči v svoji sobi,
- večina učencev 7., 8. in 9. razredov pri učenju pogosto potrebuje pomoč.

1.2 CILJI RAZISKOVALNE NALOGE

Z raziskovalno nalogo sva želeli ugotoviti:

- koliko časa učenci tretje triade porabijo za učenje in kako pogosto se učijo,
- ali se učijo tudi ob pomoči sošolcev in kdo jim pri učenju še pomaga,
- kateri del dneva porabijo za učenje,
- katere pripomočke uporabljajo pri učenju,
- kje se največkrat učijo.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KAJ JE UČENJE

Beseda učenje pri marsikomu sproži asociacije, ki so povezane z učenjem v šoli. O tem sva povprašali skupino osnovnošolcev in dobili naslednje odgovore: branje, delovni prostor, učbeniki, delovni zvezki, zvezki, šola, znanje, učenci, učitelji, ocenjevanje (testi, spraševanje).

Odgovori kažejo na to, da je učenje največkrat vezano na učenje ob šolski knjigi. Dejstvo pa je, da se učimo že preden prvič pridemo v osnovno šolo.

Kot odgovor na vprašanje »Kaj je učenje?« sva našli uradno in strokovno definicijo učenja, ki se glasi:

»Učenje je vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev.«

Ta opredelitev širi področje oz. vsebino učenja in razmejuje pojem učenja od pojma fiziološke rasti oziroma razvoja, ki je dedno zasnovan. Do učenja pride na osnovi izkušenj, ob interakciji med človekom in njegovim fizikalnim in socialnim okoljem.¹



Slika 1: Učenje iz knjig
Link: <http://www.kratos.si/>

¹ http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/definicija_uenja_unesco_1993.htm

Učenje, kot ga proučuje psihologija, ni le »pridobivanje znanj, spretnosti in navad«, ampak je pojem z mnogo širšim obsegom. Učenje nam pomeni vsako progresivno spreminjanje posameznika pod vplivom izkušenj, torej pod vplivom interakcije z okoljem in ne samo pod vplivom notranjih procesov biološkega dozorevanja in rasti organizma.

Za vsako učenje je sicer potrebna določena stopnja fiziološke zrelosti ali pripravljenosti (to je posebno izrazito pri zgodnjih oblikah učenja, npr. pri učenju govora, hoje), hkrati pa so izrednega pomena primerne izkušnje: vplivi okolja, ki jih posameznik aktivno sprejema, predeluje, se nanje odziva in v tej interakciji spreminja sebe in tudi svoje okolje.

Psihologi so v zadnjih sto letih skušali učenje razložiti na osnovi raznih teoretičnih modelov, do katerih so v veliki meri prišli z eksperimentiranjem na živalih ali v laboratorijski situaciji. Te teorije si v marsičem tudi med seboj nasprotujejo, ker želijo razložiti celotno učenje iz enotnih izhodišč, na primer na osnovi pogojnih refleksov. Imamo pa še drugo možnost, namreč da poiščemo in analiziramo čim bolj različne situacije, v katerih do učenja pride, in ugotovimo, kateri pogoji so vsakokrat za učenje potrebni.

Ameriški psiholog Gagne je prišel do osmih osnovnih tipov učenja, od katerih je za razumevanje šolskega učenja pomembnih zlasti zadnjih šest:

- ✓ klasično pogojevanje ali signalno učenje (po Pavlovu);
- ✓ operativno ali instrumentalno pogojevanje (po Skinnerju);
- ✓ psihomotorično učenje in učenje spretnosti, kot so smučanje, tipkanje, igranje inštrumenta, ravnanje s stroji in orodji;
- ✓ besedno ali verbalno učenje
 - na nižjem nivoju – učenje »nizov« besed, na primer pri učenju pesmi ali odlomkov besedil na pamet ali učenje pomena tujih besed, strokovnih izrazov,
 - na višjem nivoju – učenje smisla raznih besedil, ki je tesno povezano z razumevanjem pojmov in zakonitosti, ki to besedilo sestavljajo;
- ✓ učenje razlikovanja – ugotavljanje razlik med predmeti in pojavi (po obliki, barvi, strukturi, funkciji ...), na primer med različnimi geometrijskimi liki, strojnimi elementi, kamninami;

- ✓ učenje pojmov kot kategorij predmetov, pojavov in odnosov z določenimi skupnimi značilnostmi (npr. pojmi trapez, celica, vijak, nadmorska višina, proizvodni odnosi ... ne pomenijo samo imen, ampak tudi posplošene značilnosti vseh predstavnikov, ki jih ta imena označujejo);
- ✓ učenje pravil, principov oz. zakonitosti, to je stalnih in zakonitih zvez med dvema ali več pojmi ($a^2 + b^2 = c^2$; z nadmorsko višino kraja se povprečne temperature nižajo ...);
- ✓ učenje kot reševanje problemov – samostojno povezovanje prej naučenih zakonitosti in pojmov v zakonitost »višjega reda«, kar nam omogoči rešitev problemske situacije (samostojna uporaba Pitagorovega izreka v enakokrakem trapezu; samostojno sklepanje o podnebjju v kaki pokrajini, in to iz podatkov o nadmorski višini, zemljepisni legi itd.).



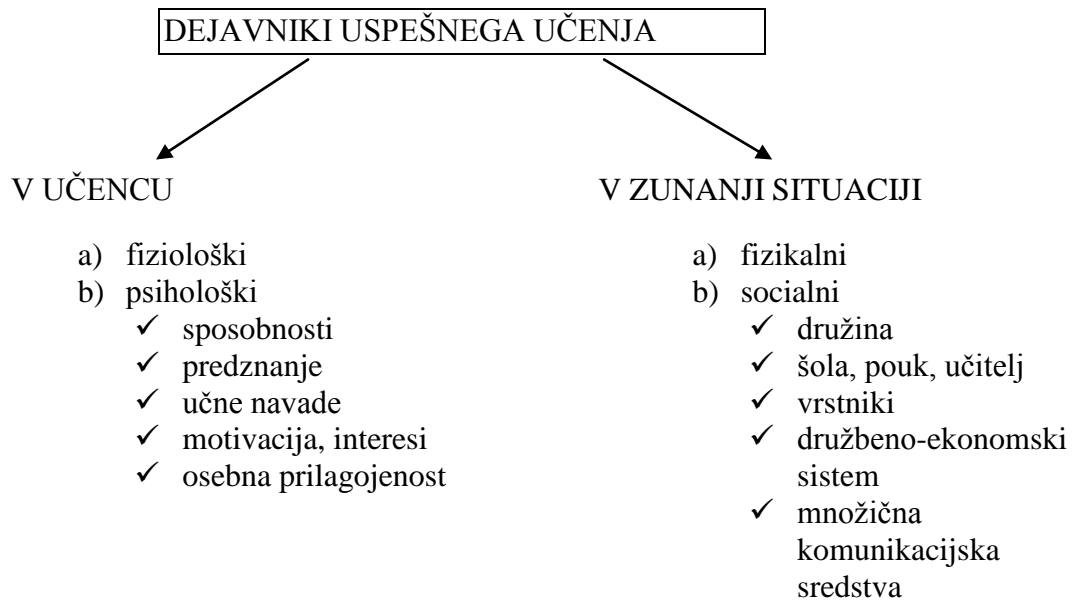
Slika 2: Učenje pri pouku

Link: <http://www.radioaktual.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=16003>

Te oblike učenja so razvrščene hierarhično – od nižjih proti višjim – tako, da so nižje oblike največkrat, čeprav ne vedno, pogoj za obvladovanje višjih (zakonitosti ne moreš obvladati, če ne poznaš pojmov, ki jo sestavljajo ipd.).

2.2 DEJAVNIKI USPEŠNEGA UČENJA

Dejavnike učenja lahko shematično delimo na tiste, ki so v učencu samem, torej »notranje« dejavnike, in na dejavnike v njegovem okolju, družinskem in šolskem oz. v celotni učni situaciji, torej »zunanje« dejavnike.



Slika 3: Učenje z vrstniki

Link: <http://mycollegeguide.org/blog/wp-content/uploads/2011/12/study-group.jpg>

2.2.1 Notranji dejavniki

2.2.1.1 Fiziološki dejavniki učenja

Fiziološki dejavniki učenja so tisti, ki izvirajo iz učenčevega telesnega stanja, zdravja in počutja. Na učno uspešnost vplivajo tako začasna (npr. pretirana lakota, utrujenost) kot tudi trajnejša stanja organizma (bolehnost, naglušnost). Razumljivo je, da nekatera teh stanj bolj neposredno vplivajo na učno uspešnost kot druga. Pozorni moramo biti zlasti na naslednje fiziološke vidike:

- splošni nivo telesne energije in kondicije, ki lahko vpliva na vzdržljivost pri umskem delu (npr. močna slabokrvnost, kronična podhranjenost);
- stanje čutil (slabovidnost, naglušnost);
- funkcioniranje živčnega sistema (nekateri nevrološke motnje močno prizadenejo pomnjenje in koncentracijo);
- psihomotorična oz. senzomotorična koordinacija (stopnja spretnosti oz. nerodnosti grobih in zlasti finih gibov, levičnost, stopnja usklajenosti oči in rok), ki je tudi odvisna od stanja živčevja. Motnje na tem področju so največkrat v ozadju tako imenovanih specifičnih učnih težav (težav v branju in pisanju, legastenije) pri učencih, ki so sicer povprečno ali celo nadpovprečno nadarjeni;
- hormonalno ravnotežje (labilnost razpoloženja in hitra utrudljivost je včasih posledica hormonalnih motenj).

2.2.1.2 Psihološki dejavniki učenja

- umske in delno tudi druge sposobnosti – razvojna stopnja sposobnosti, nivo, na katerem je kdo (podpovprečen, nadpovprečen), struktura (kako so pri kom razvite besedne, računske, spominske in druge sposobnosti);
- kognitivni stil – način umskega funkcioniranja, sprejemanja in predelovanja informacij in reševanja problemov (npr. ali kdo nove podatke takoj uvrsti v določene širše ali ožje kategorije ali ne, kaj napravi s podatki, ki se ne skladajo povsem z že znanim);
- kognitivna struktura – količina in urejenost predhodnega znanja (npr. jasnost in sistematičnost pojmov, ki jih je kdo doslej usvojil na določenem področju, recimo geografskem, kemijskem ...);
- učne navade, spretnosti in metode, ki omogočajo racionalno in uspešno pridobivanje novih znanj (kako se kdo zna učiti: ali učenje načrtuje, ali snov aktivno ponavlja, ali se uči pretežno z razumevanjem ali mehanično);
- motivacija za učenje – v kolikšni meri si je kdo pripravljen zares prizadevati za učenje, kakšni so njegovi cilji in vrednote v zvezi z učenjem, kako reagira na uspehe in neuspehe, na ocene, na pohvalo itd.;

→ osebnostno-čustvene posebnosti, predvsem stopnja splošne osebne prilagojenosti in mentalnega zdravja – kako kdo reagira na ovire, ki se postavljajo na pot njegovim težnjam, ali je v osnovi samozavesten ali pa mu razni duševni konflikti onemogočajo, da bi v polni meri uveljavil svoje sposobnosti.

2.2.2 Zunanji dejavniki

2.2.2.1 Fizikalni dejavniki

To so tisti dejavniki, ki izvirajo iz neposrednega učnega okolja, npr. osvetljenost, hrup, temperatura, urejenost učnih pripomočkov, opremljenost in oblikovanost prostorov za učenje.

2.2.2.2 Družbeni ali socialni dejavniki

To so tisti dejavniki, ki izvirajo iz ožjega in širšega učenčevega družbenega okolja:

- ~ **učenčeva družina** – stopnja varnosti in ljubezni, ki je je učenec deležen, mesto, ki ga zavzema v spletu družinskih odnosov, vzgojni stil v družini in stopnja demokratičnosti, spodbujanje k samostojnosti in k dosežkom, vrednotenje izobraževanja, možnosti, ki jih otroku daje družina za njegov intelektualni in siceršnji razvoj ter za šolanje. Mnogo tega je odvisno tudi od socialno-ekonomskega stanja družine ter od razmer in vrednot, ki vladajo v širšem družbenem okolju, katerega del je družina.
- ~ **šola** – s svojimi vzgojnimi in izobraževalnimi smotri in učno vsebino, s kvaliteto učnih metod in sredstev, z nivojem zahtevnosti, pa tudi s celotno atmosfero in medsebojnimi odnosi. Pomemben dejavnik je učiteljeva osebnost, njegova stališča, usposobljenost, načini spodbujanja, vodenja in kontroliranje učencev, vrstniki s svojevrstnim spletom odnosov in kriterijev medsebojnega vrednotenja. Pomembna je tudi celotna razvitost odnosov na šoli in vključenost učencev vanje, kot tudi povezanost šole z družbenim okoljem.
- ~ **širše družbeno okolje** – vpliva na učno uspešnost posredno ali neposredno. Pomembno je na primer, ali potrebuje določena družba vsestransko razvite ljudi ali pa odpira le razvijanje ožjega področja znanj in spretnosti; ali so v družbi velike socialne razlike in z njimi povezane možnosti šolanja ali ne; kakšno vlogo ima

sploh izobraževanje v določenem sistemu, kakšen je šolski sistem – ali so določene šole dostopne vsem in enotne ali pa so dostopne le maloštevilnim izbrancem in selektivne; kako množična komunikacijska sredstva vplivajo na ljudi, njihovo razgledanost, vrednotenje izobraževanja ...

Med notranjimi in zunanji dejavniki uspešnega učenja ne moremo vedno potegniti ostre meje, saj se med seboj tesno prepletajo. Zunanji dejavniki samo včasih neposredno vplivajo na učno uspešnost (npr. učenec ima predolgo pot v šolo, socialno šibkejši ali manj izobraženi starši mu ne morejo pomagati pri učenju ali kupiti šolskih potrebščin). Največkrat pa se zunanji dejavniki spremenijo v notranje, psihološke oz. nanje bistveno vplivajo.



Slika 4: Učenje v družbi
Link: <http://virtualis.si/znanje/>

2.3 UČINKOVITE UČNE NAVADE

2.3.1 Kaj so učne navade?

Za uspešno učenje so poleg učenčevih sposobnosti, motiviranosti in drugih faktorjev pomembne tudi primerno razvite učne navade. Učenja se je treba znati lotiti tako, da dosežemo dobre rezultate ob kar se da ekonomičnem trošenju časa in energije.

Učne navade predstavljajo celoto vseh tistih načinov ravnanja v učni situaciji, pridobljenih z vajo in ponavljanjem, ki omogočajo lažje, racionalnejše in uspešnejše učenje in ki se prenašajo tudi na podobne situacije. Učne navade niso nekaj enotnega, ampak jih lahko analiziramo na več sestavin:

- ✚ **Delovne navade** v učni situaciji omogočajo uspešno učenje brez odvečnega napora. Gre predvsem za smotrno ureditev prostora in časa za učenje (npr. učenje vedno na istem mestu, urejenost učnih pripomočkov, redno učenje, načrtovanje časa za učenje ...).
- ✚ **Učne tehnike** so uspešni načini učenja, ki pridejo v poštev predvsem pri uporabi različnih sredstev za učenje in pri izvajanju tistih dejavnosti, ki so običajno sestavni del učenja.
- ✚ Učne tehnike temeljijo na nekaterih osnovnih **besednih spretnostih** (govor, branje, pisanje, obvladovanje osnovnih računskih operacij).
- ✚ **Metode učenja** so ustaljeni postopki oz. zaporedja postopkov, s katerimi pridobivamo znanje.

2.3.2 Vloga šole pri razvijanju učnih navad

V šoli naj bi si učenci ne pridobili le določenih konkretnih znanj, ampak tudi uspešne postopke za pridobivanje znanja; naučili naj bi se učiti se. »Šola prihodnosti mora iz objekta izobraževanja napraviti subjekt lastnega izobraževanja. Človek, ki se poda na pot izobraževanja, mora postati človek, ki bo izobraževal samega sebe.« (Unescovo poročilo Vzgoja in izobraževanje danes in jutri, 1972)

To je postalo še posebno pomembno v današnjem času. Zakaj?

- ✚ Zaradi vse hitrejšega kopičenja novih znanj je nujno, da se učenje čim bolj racionalizira in postane učinkovitejše.
- ✚ Vsebina spoznanj na različnih področjih se zelo hitro spreminja, nastajajo novi poklici in celo nove znanstvene panoge. Vsakdo si bo moral svoje znanje z bolj ali manj samostojnim študijem izpopolnjevati vse življenje, zato naj se že med šolanjem usposobi v ta namen.

Pri tem ne gre za čim bolj uspešne postopke memoriranja predloženega gradiva, ampak tudi za aktivno izbiranje pomembnega iz množice informacij, za kritičen in selektiven pristop, za uporabo že znanega v novih poklicnih in življenjskih situacijah, za samostojno primerjanje in razmišljanje, za avtonomno odločanje o tem, katera znanja si želimo pridobiti, kdaj, na kakšen način.

Nujno bi bilo, da bi učitelji na vseh stopnjah in vrstah šol, vse od prvih razredov osnovne šole dalje, načrtno in sistematično razvijali pri učencih potrebne učne navade in spretnosti, v skladu s stopnjo zrelosti učencev in s cilji pouka pri posameznih predmetih in smereh šolanja.

2.3.3 Pomen primerne učnega okolja

Učenje se danes odvija v najrazličnejših okoljih – ne več le v klasičnih učilnicah in pri učencih doma, ampak tudi v knjižnicah in laboratorijih, v muzejih in galerijah, na vlakih in avtobusih, na prostem itd.

Za uspešno učenje je primerno oblikovano okolje velikega pomena, potrebno pa je tudi, da se zna tisti, ki se uči, nekaterim značilnostim okolja prilagoditi.

Če naj okolje omogoča učenje in ga celo spodbuja, je potrebno:

- ✓ da omogoča tistemu, ki se uči, ustrezne socialne stike, po potrebi pa tudi izolacijo (možnosti za diskusije in delo v skupinah, v parih, samostojno učenje),
- ✓ da je dovolj opremljeno z učnimi sredstvi in pripomočki, ki naj bodo urejeni in učečemu se pri roki (zvezki, pisala, učbeniki, zemljevidi, slovarji, enciklopedije ...),
- ✓ da ima primerne fizikalne značilnosti (svetlobo, temperaturo, zaščito pred hrupom).

2.3.4 Gospodarjenje s časom pri učenju

Med najpomembnejše učne navade spada racionalna raba razpoložljivega časa. Večina učencev je z delom preobremenjena. Vzrok za takšno stanje je delno v prevelikih in med učitelji neuskkljenih obveznostih, ki jih nalagajo učencem, ter v obsežnih učnih načrtih, delno pa tudi v premalo intenzivnem in zbranem delu učencev, ki z neracionalnimi učnimi tehnikami porabijo veliko časa za prazen nič, pri tem pa se mnogo raje učijo kampanjsko kot sproti.

Kaj je torej značilno za učenca z dobrimi učnimi navadami na področju racionalne izrabe časa:

- ~ da si skuša že v šoli čim več zapomniti, da si natančno zapisuje ...;
- ~ da si oddeli za učenje dovolj časa (pri čemer upošteva svoj običajni tempo dela in količino obveznosti);
- ~ da ta čas primerno razporedi (da se uči sproti, da že vnaprej preprečuje pretirano kopičenje obveznosti, da se uči po možnosti vsak dan ob istem času ...), da si napravi dnevni in tedenski delovni načrt, ki se ga potem tudi drži;
- ~ da v času, namenjenem učenju, zares koncentrirano dela, vendar nameni dovolj časa tudi aktivnemu in pasivnemu počitku, sprostitvi, razvedrilu.



Slika 5: Učni pripomočki

Link: <http://ssu.acs.si/izpostavljeno/index.php?nid=4&id=152>

Prvi pogoj za smotrno načrtovanje in racionalno rabo časa za učenje je primerna motivacija. Če so učencu cilji v zvezi z učenjem jasni in dovolj privlačni, bo vse drugače upošteval dobljena navodila in tudi sam iskal načine bolj ekonomičnega dela; če pa ima odpor do učenja, bo kolikor se da zavlačeval in odlagal svoje obveznosti.

2.4 UČNA MOTIVACIJA

Za doseganje dobrih učnih uspehov pa ne zadoščajo samo primerne sposobnosti, pomembno je tudi, da je človek pripravljen potruditi se, da je za učenje motiviran.

2.4.1 Kaj je motivacija?

Nobenega dvoma ni, da je motivacija povezana s človekovim delom. Nobenega dvoma tudi ni, da je motivacija povezana z vso človekovo aktivnostjo.

Lipičnik navaja zanimivo razlago pojma »motivacija«, in sicer se pojasnjevanja termina loti z nasprotnega zornega kota in si v zvezi s tem zastavi vprašanje »Zakaj ljudje ne delajo?«. Nadaljuje pa z razmišljanjem, da bi »zlahka odgovorili, da je temu kriv eden, dva ali pa kar vsi trije dejavniki, ki jih skupaj imenujemo zmožnosti. Do reakcije ne pride, če ljudje česa ne zmorejo (sposobnosti), ne znajo (znanje) ali nočejo (motivacija). Motivacijo bi torej lahko enačili s hotenjem.«

Motivacija je proces, ki poteka po naravnih zakonitostih v človeku, ki si jih ne znamo v celoti pojasniti. Ljudje so po naravi motivirani, saj gre za naraven proces, ki ga ljudje nosijo v sebi od rojstva. (Lipičnik 2002 v Management – nova znanja za uspeh 2002)

Motivacija je proces izzivanja (zbujanja) človekove aktivnosti, njenega usmerjanja na določene predmete in uravnavanja, da bi se dosegli določeni cilji. (Marentič Požarnik 1980, str. 81)

2.4.2 Elementi učne motivacije

V učno motivacijo štejemo vse, kar daje pobude za učenje, ga usmerja in mu določa intenzivnost in trajanje. Učna motivacija je produkt medsebojnega delovanja razmeroma trajnih osebnostnih potez učenca samega (npr. storilnostne motivacije) in značilnosti učne situacije (npr. načina učiteljevega poučevanja in spodbujanja, zanimivosti snovi ...).

2.4.3 Vzburjenje, napetost

Kot za vsako aktivnost je tudi za učenje potrebna določena stopnja vzburjenosti, napetosti ali budnosti v organizmu. Človek ne more dalj časa normalno umsko delovati, če mu okolje ne daje določene mere novih, neznanih dražljajev. Znano pa je, da tudi v stanju prevelike čustvene napetosti človek zdrsne na nižji nivo miselnega funkcioniranja.

2.4.4 Zunanja in notranja motivacija za učenje

Motivacijska sredstva v šoli lahko razdelimo v dve veliki skupini: ena pospešujejo notranjo motivacijo, druga pa krepijo predvsem zunanjo motivacijo.

Pri notranji motivaciji je cilj delovanja v dejavnosti sami, vir podkrepitve pa je pretežno v človeku samem in ne v drugih ljudeh. Učenec je na primer notranje motiviran, če se uči iz

zanimanja za določeno področje, da bi o njem več vedel ali da bi ob težki nalogi pomeril in razvil svoje zmožnosti.

Če smo zunanje motivirani, pa se učimo pretežno zaradi zunanjih posledic, ki niso nujen sestavni del same dejavnosti (npr. ocena, nagrada, pohvala), vir podkrepitve pa so predvsem drugi ljudje. Učencu je učenje lahko sredstvo, da bi ustregel staršem, da bi dobil dobro oceno, ali da bi se postavil pred vrstniki oz. da bi se izognil negativnim posledicam (graji, posmehu, slabim ocenam).

Ostre meje med obema vrstama motivacije ni vedno lahko potegniti.

2.4.5 Storilnostna motivacija

Med posamezniki so velike razlike v razvitosti tako imenovane storilnostne motivacije, ki jo lahko opredelimo kot pričakovanje, da bomo našli zadovoljstvo v obvladovanju težkih, zahtevnih dejavnosti, pri katerih se učinek meri. Nekateri ljudje so torej bolj »ambiciozni« – dajejo vse od sebe, se ženejo za visokimi dosežki, tudi kadar jih nihče ne kontrolira in kadar ne pričakujejo neposrednih zunanjih spodbud (pohvale, ocene).

Storilnostna motivacija je razmeroma stalna človekova lastnost, katere osnove se začnejo v otroštvu, nekako med tretjim in osmim letom.

Višja storilnostna motivacija običajno pomaga k višjim učnim dosežkom, ugodno pa vpliva tudi na razvoj sposobnosti.

Storilnostna motivacija je torej pomemben element učne motivacije, ne smemo pa je razvijati enostransko ali pretirano, ne glede na vzgojo celovite osebnosti v skladu z vzgojnimi cilji.

2.4.6 Zavest o cilju in učenje

Učni cilji lahko v učenčevi zavesti delujejo motivacijsko, kot pričakovanja, če se jih dovolj jasno zaveda, če mu je kaj do njih in če vidi možnost, da jih bo dosegel.

Celotna učna situacija naj bo po možnosti oblikovana tako pregledno, da bo učenec ob koncu lahko sam presodil, ali je cilje dosegel in do kakšne mere. Občasno naj ima tudi sam možnost izbrati stopnjo zahtevnosti cilja. Sčasoma moramo seveda doseči, da učenec usvoji tudi sistem dolgoročnejših življenjskih ciljev in si sam konkretizira pot do njih.

2.4.7 Nivo aspiracije

Nivo aspiracije ali težnje je tisti nivo, ki ga posameznik želi doseči v določeni dejavnosti. Oseba se odloči v skladu s svojimi pričakovanji in potem svoj dosežek primerja s pričakovanim nivojem.

Tako je tudi sama opredelitev uspeha delno odvisna od nivoja aspiracije, ki smo si ga postavili: učencu z zelo visokimi aspiracijami bo že prav dobra ocena lahko pomenila neuspeh, učenec z nizkimi aspiracijami pa bo zadovoljen že z zadostno oceno.

Od česa vse pa je odvisno, kako visoko bo kdo postavljaj svoje aspiracije, kako visoko si bo želel priti v raznih dejavnostih? Nivo aspiracij je odvisen od:

- prejšnjih uspehov oz. neuspehov v istih ali podobnih dejavnostih,
- stalnejših osebnostnih značilnosti – pretirana negotovost, skromnost,
- vrednot, ki vladajo v določeni skupini – vpliv vrstnikov na mladostnika.

2.5 UČNI TIPI

Obstaja več načinov učenja. V glavnem razlikujemo med tremi učnimi tipi: kinestetični učni tip, slušni oz. avditivni učni tip in vizualni učni tip. Nihče se ne uči zgolj preko enega samega čutnega zaznavanja. V vsakem od nas so začrtane prav vse poti učenja. Najbolj učinkovito pa je, če v procesu učenja združimo več čutil, ker se zaznave med seboj dopolnjujejo in učenec si tako več zapomni.

Meniva, da v šoli sprejemamo informacije s sluhom in vidom. Prevladuje sluh, nasploh pa je to odvisno od posameznika. Največ si zapomnimo, ko smo zbrani, skoncentrirani. V snov oziroma temo se je dobro vživeti, saj na ta način snov laže razumemo in si jo tako seveda tudi laže zapomnimo.

2.5.1 Kinestetični učni tip

Učenec zaznava z otipom med gibanjem in skozi notranje občutke. Za ta tip je značilno, da piše, ko se uči, tako da se tok misli in razmišljanj ujema s fizičnim gibanjem. Potrebno je, da reši čim več vaj.

2.5.2 Slušni oz. avditivni tip

Učenec informacije najbolje sprejema s slušnim zaznavanjem. Pozoren je na zvoke okrog sebe, na barvo glasu. Običajno se uči na glas in pozorno posluša razlago. Pomnjenje in razumevanje je učinkovitejše, če to snov razlaga drugim in se o njej pogovarja ali pa vsaj na glas ponavlja.

2.5.3 Vizualni tip

Učenec pretežni del informacij zaznava prek vida oziroma si jih bolje zapomni, če jih sprejema na tak način. Informacijo sprejema v obliki slike, grafične podobe. Ima zelo urejene zapiske, uporablja barve. Določeno snov vidi v podobah in zato uporablja miselne vzorce.

3 METODOLOGIJA

3.1 ČAS RAZISKOVANJA

Raziskovali sva od novembra 2012 do februarja 2013.

3.2 RAZISKOVALNI NAČRT

- ✓ Informacije za izdelavo naloge sva pridobili iz različnih virov. Ker knjig o učenju in dejavnikih učenja ni veliko, sva največ podatkov poiskali v knjigi Dejavniki uspešnega učenja (B. M. Požarnik).
- ✓ Izvedli sva anketo med učenci tretje triade šestih osnovnih šol iz Velenja. Razdelili sva približno 10 anket na razred.
- ✓ Pridobljene informacije sva strnili v raziskovalno nalogo.

3.3 RAZISKOVALNE METODE

- zbiranje gradiva
- metoda anketiranja
- računalniška obdelava podatkov

4 IZSLEDKI IN RAZPRAVA

4.1 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Odstotek učencev po razredih

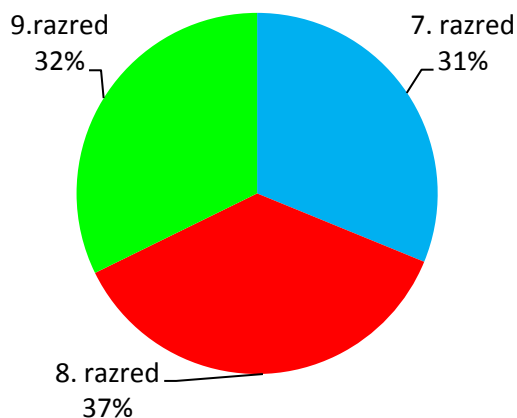


Diagram 1: Odstotek anketiranih učencev po razredih

Na vsako velenjsko osnovno šolo sva dali enako število anket, vrnjenih pa jih je bilo različno število, večina ustrezno izpolnjenih, nekaj praznih, posamezne pa sva morali tudi izločiti, ker so bile rešene nepravilno oziroma pomanjkljivo.

Anketirani po spolu

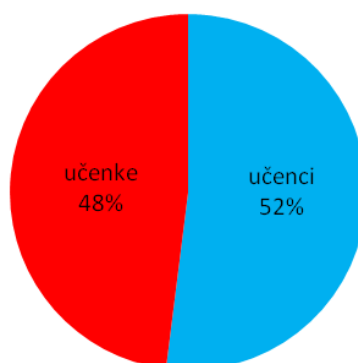


Diagram 2: Spol anketiranih

Anketirali sva 186 osnovnošolcev tretje triade velenjskih šol, od tega 97 učencev in 89 učenk.

Kako pogosto se učiš?

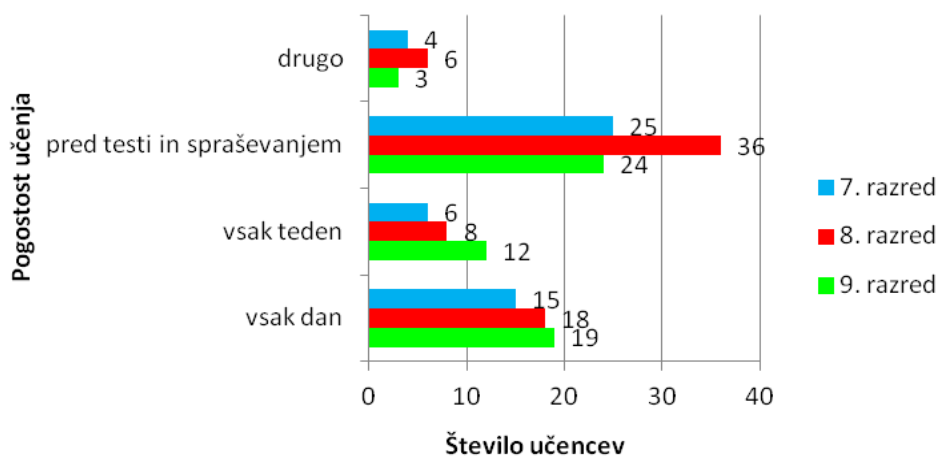


Diagram 3: Pogostost učenja

Ankete kažejo, da se učenci, ne glede na razred, najbolj pogosto učijo pred testi in spraševanjem, saj jih je kar 45 % obkrožilo takšen odgovor. Le 28 % učencev se uči vsak dan. Iz tega je razvidno, da je še vedno v ospredju t. i. kampanjsko učenje, ki pa ne prinaša trajnega znanja. Najbolj je kampanjsko učenje prisotno pri učencih 8. razredov, 53 % osmošolcev namreč učenju posveti največ časa ravno pred ocenjevanjem. Te ugotovitve kažejo, da so bila najina predvidevanja napačna in zato morava ovreči najino prvo hipotezo.

Koliko časa se učiš?

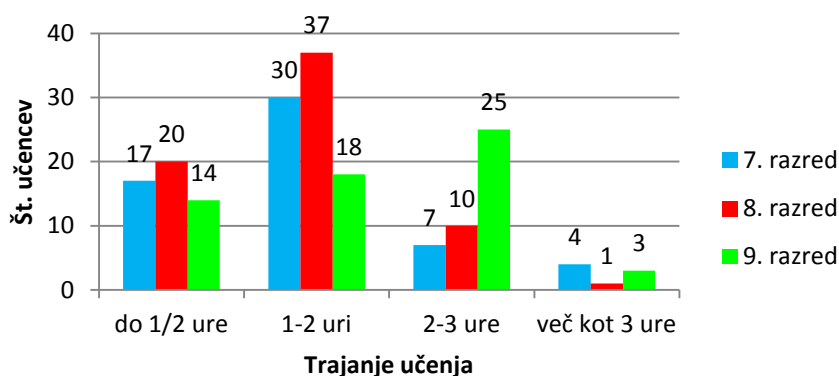


Diagram 4: Trajanje učenja

Večina učencev, tako sedmega kot osmega razreda, se uči eno do dve uri na dan, medtem ko učenci devetih razredov za učenje porabijo od dve do tri ure. Preseneča pa dejstvo, da 27 % učencev porabi za učenje le do pol ure, kar je za pridobivanje poglobljenega znanja pri

učencih tretje triade zagotovo premalo. Tudi najina druga hipoteza je bila napačna in jo morava ovreči.

Kdaj se učiš?

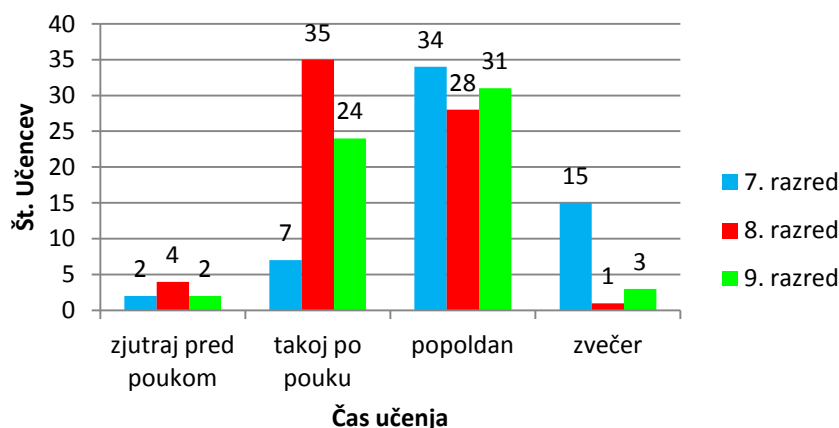


Diagram 5: Čas učenja

Večina anketiranih iz vseh treh razredov učenju nameni popoldanski čas, 50 % vprašanih je namreč izbralo ta odgovor. 4 % učencev se uči zjutraj pred poukom, dobrih 10 % pa se uči zvečer. Tretjina učencev ima čas za učenje takoj po pouku. Te ugotovitve potrjujejo najino tretjo hipotezo, ki pravi, da se večina učencev uči v popoldanskem času.

Kako se učiš?

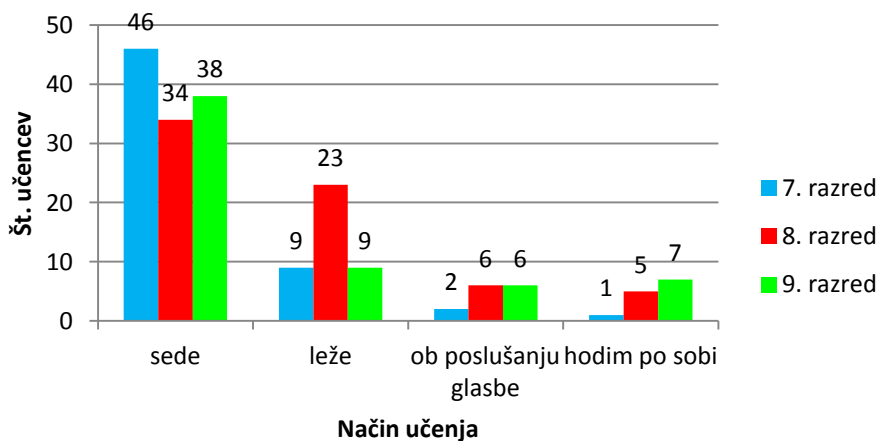


Diagram 6: Način učenja

Večina učencev se uči sede, ta odgovor je izbralo 63,5 % učencev. Predvidevava, da je sedeči položaj tisti, ki pri učenju omogoča največjo zbranost in da si večina učencev pri učenju v tem

položaju dela izpiske, povzetke, miselne vzorce, česar drugi položaji ne omogočajo. Presenetilo pa naju je dejstvo, da se kljub najinemu predvidevanju 36,5 % vprašanih uči leže, ob poslušanju glasbe ali pa med hojo po sobi.

Kje se učiš?

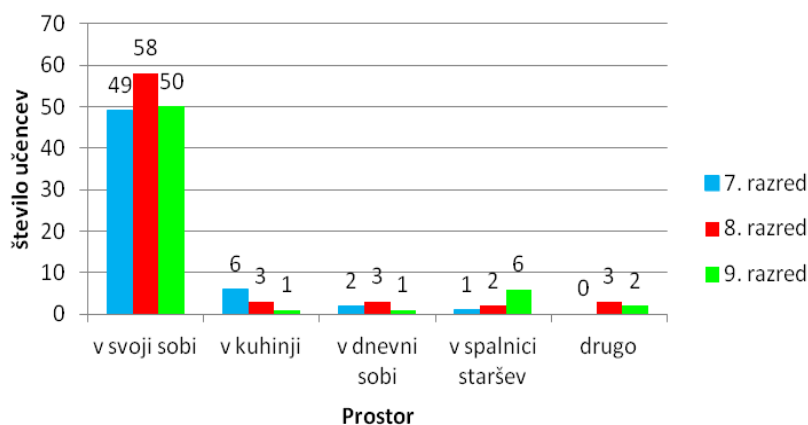


Diagram 7: Prostor učenja

Skoraj vsi osnovnošolci tretje triade se učijo v svoji sobi, le malo v ostalih prostorih. Meniva, da zato, ker je njihova soba najbolj ustrezno okolje, saj imajo tam mir, učne pripomočke (npr. računalnik, knjige ...) in ostalo, kar potrebujejo za učenje. S tem potrjujeva tudi svojo četrto hipotezo, da se večina osnovnošolcev uči v svoji sobi.

S čim si pomagaš pri učenju?

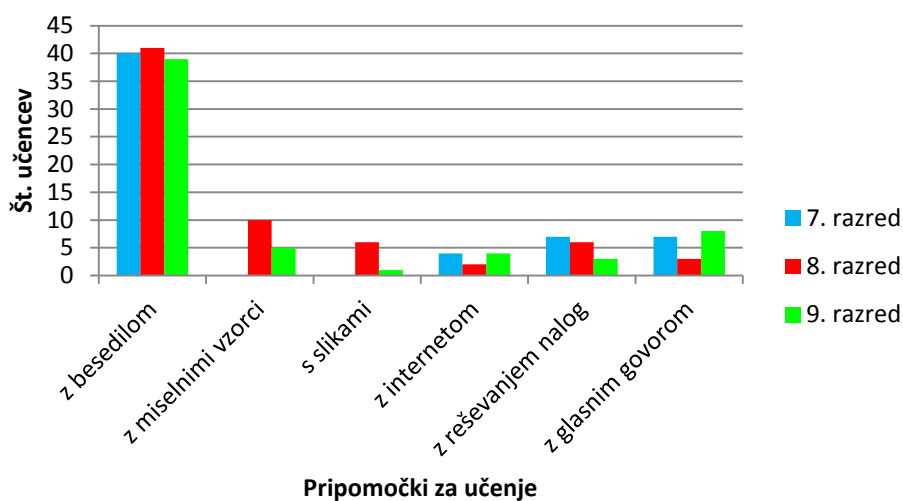


Diagram 8: Pripomočki pri učenju

Analiza je pokazala, da si 64,5 % učencev pri učenju pomaga z besedilom, 8 % z miselnimi vzorci, 4 % s slikami, dobrih 5 % z internetom, slabih 9 % jih rešuje različne naloge in približno 10 % jih snov ponavlja glasno. Pričakovali sva, da večje število učencev pri učenju uporablja miselne vzorce, slike, internet in podobno, ugotovili pa sva, da se jih večina uči s pomočjo besedila iz učbenika ali zvezka.

Rezultate tega vprašanja sva povezali s teorijo o učnih tipih in ugotovili, da je izmed anketiranih učencev približno četrtina vizualnih tipov, saj se jih kar 17 % uči s pomočjo slik, miselnih vzorcev ali podatkov z interneta. Le 10 % učencev se uči glasno, kar bi lahko pomenilo, da so ti učenci avditivni tipi. 9 % učencev se učenja loti s pomočjo reševanja različnih nalog, to so t. i. kinestetični učni tipi.

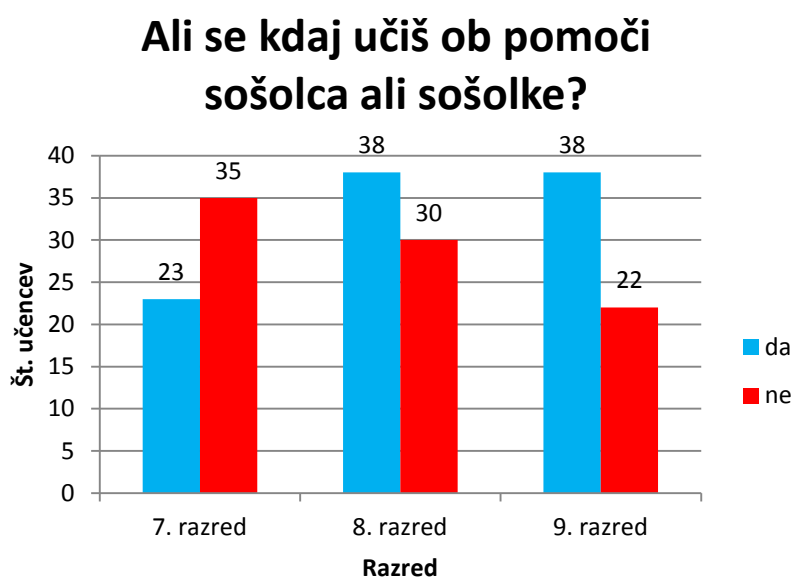


Diagram 9: Pomoč vrstnikov pri učenju

z grafa je razvidno, da približno polovica učencev tretje triade pri učenju poišče pomoč sošolcev. Več se jih za tako obliko pomoči pri učenju odloča v osmem in devetem razredu.

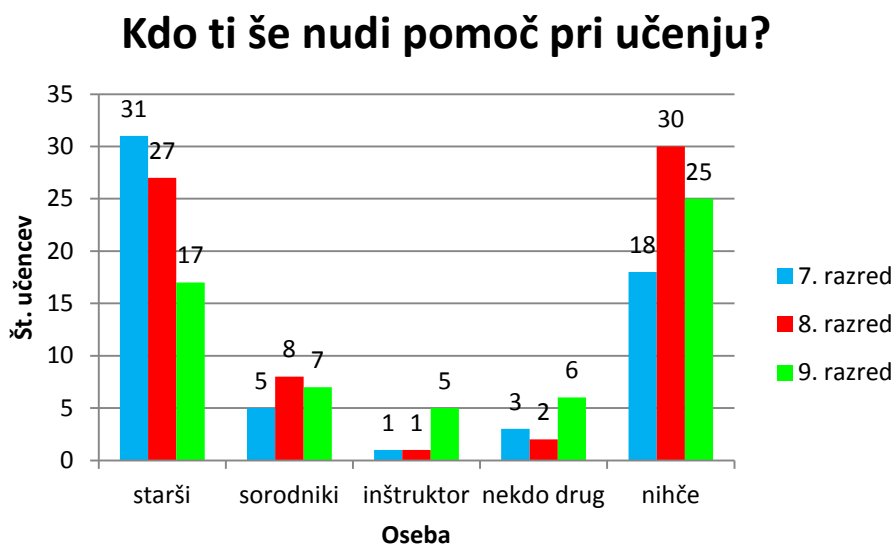


Diagram 10: Osebe za pomoč pri učenju

Veliko učencev (61 %) pri učenju potrebuje pomoč, največkrat jim pomagajo starši (40 %) ali sorodniki (11 %), inštruktor (4 %) ali pa nekdo drug (6 %). S tem sva potrdili tudi najino peto hipotezo, s katero sva domnevali, da večina učencev pri učenju pogosto potrebuje pomoč vrstnikov, staršev ali drugih oseb. Presenetila pa naju je ugotovitev, da skoraj 40 % učencev pri učenju ne potrebuje nobene pomoči.

5 ZAKLJUČEK

Ugotovili sva, da učenci za učenje izbirajo prostor, ki jim zagotavlja največ miru, učijo se največkrat v svoji sobi, sede in v času, ki je za učenje najprimernejši. Za pomoč pri delu zaprosijo starše ali vrstnike, nekateri se učijo samostojno. Pri učenju si učenci redko pomagajo z drugimi viri in literaturo, najpogosteje se učijo s pomočjo besedil iz učbenika ali iz zvezka.

Skozi teoretična izhodišča in raziskavo pa sva prišli do pomembnih ugotovitev – učne navade najinih vrstnikov so pogosto slabe, na kar nakazuje prisotnost kampanjskega učenja in, glede na zahtevnost in količino snovi v tretji triadi, prekratek čas, ki ga vsakodnevno namenijo učenju. To znanje ni znanje za življenje, je zgolj kratkotrajno pomnjenje, ki nima dolgoročnega učinka.

6 POVZETEK

Sva osmošolki, ki se vsakodnevno srečujeva z učenjem, zato naju je zanimalo, kako se s to dolžnostjo spopadajo najini vrstniki. Preden sva začeli delati raziskovalno nalogo, sva oblikovali hipoteze, ki sva jih želeli s pomočjo ankete potrditi ali ovreči. Predvidevali sva, da se učenci tretje triade zaradi obsega učne snovi učijo vsak dan, da se učenci 7., 8. in 9. razredov učijo 2 do 3 ure dnevno, da učenju največkrat namenijo popoldanski čas, da se najpogosteje učijo v svoji sobi in da večina sedmo-, osmo- in devetošolcev pri učenju potrebuje pomoč staršev ali vrstnikov.

Najprej sva poskusili poiskati odgovore na to, kaj je učenje, kako si ta pojem razlagajo najini vrstniki in kaj o tem menijo strokovnjaki.

Skupino osnovnošolcev sva poprosili za nekaj asociacij, ki se jim porodijo ob besedi »učenje« in dobili naslednje pojme:

- ~ branje,
- ~ delovni prostor,
- ~ učbeniki, delovni zvezki, zvezki,
- ~ šola, znanje,
- ~ učenci, učitelji,
- ~ ocenjevanje (testi, spraševanje).

V teoretičnem delu sva našeli uradne definicije učenja in poiskali dejavnike, ki vplivajo na učenje. Eden izmed najpomembnejših dejavnikov učenja je motivacija, zato sva ta pojem tudi malo bolj podrobno raziskali in skušali ugotoviti, katere vrste motivacij poznamo in kako te vplivajo na posameznika in na njegov interes za učenje. Strokovna literatura navaja, da poznamo več učnih tipov, ki se med seboj razlikujejo po čutnem zaznavanju informacij, lahko pa rečeva, da se v vsakem od nas prepleta več učnih tipov.

Po temeljiti preučitvi literature o učenju, dejavnikih učenja in učnih tipih sva se lotili sestavljanja anketnega vprašalnika, s katerim sva želeli ugotoviti, koliko časa, kdaj in kje se učijo naključno izbrani učenci tretje triade velenjskih osnovnih šol, s čim si pri tem pomagajo in koga prosijo za pomoč pri dodatni razlagi. Anketirali sva 186 učencev in nato analizirali

njihove odgovore. Analizo sva prikazali s pomočjo diagramov, ki so nama bili v pomoč pri potrjevanju ali izpodbijanju zastavljenih hipotez.

Rezultati ankete so pokazali, da je najina prva hipoteza napačna in jo morava ovreči, saj se vsak dan redno uči le 28 % vprašanih. Tudi drugo hipotezo sva na podlagi dobljenih odgovorov morali ovreči, kajti največ učencev tretje triade se uči eno do dve uri na dan. V tretji hipotezi sva predvidevali, da se učenci največ časa učijo v popoldanskem času, kar se je s podatki iz ankete pokazalo za resnično, zato sva hipotezo potrdili. Četrto hipotezo sva potrdili glede na to, da je kar 84 % anketiranih izbralo odgovor, da se učijo v svoji sobi. Podatek, da 61 % učencev potrebuje pri učenju pomoč staršev ali vrstnikov, potrjuje tudi najino peto hipotezo.

Meniva, da sva dosegli cilj, ki sva si ga zastavili, preden sva se lotili raziskovalne naloge. Pri delu sva namreč prišli do spoznanj, da bi morali osnovnošolci več časa nameniti rednemu vsakodnevnu učenju. Vsak posameznik bi moral poiskati način učenja, ki mu najbolj ustreza in se zavedati, da učenje ni samo sebi namen, ampak ima dolgoročen učinek.

Veseli sva, da sva se lotili raziskovalne naloge na temo učenja, in upava, da bodo podatki, ki sva jih zbrali, koristili tudi tistim najinim vrstnikom, ki si želijo izboljšati ocene in postati uspešnejši.

7 ZAHVALA

Najprej bi se radi zahvalili mentorici profesorici Vesni Vranješ Koprivnikar za strokovno vodenje, delo in čas, ki ga je delila z nama.

Hvala tudi profesorici Nataši Bele, ki nama je pregledala in popravila nalogo, ter profesorici Metki Meh za prevod ključne dokumentacijske informacije.

Zahvaljujemo se tudi vsem učencem tretje triade, ki so izpolnjevali najino anketo.

Na koncu se zahvaljujemo tudi staršem za pomoč, nasvete in spodbudo.

PRILOGE

PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK

ANKETA

Sva učenki osmega razreda OŠ MPT in delava raziskovalna naloga z naslovom Kako se učijo osnovnošolci. Prosiva vas, da odgovarjate natančno in pozorno, predvsem pa, da odgovarjate resno, saj je od točnosti vaših odgovorov odvisna uspešnost najine raziskovalne naloge.

Spol:

- a) Ženska
- b) Moški

Razred:

- a) 7. razred
- b) 8. razred
- c) 9. razred

1. Kako pogosto se učiš?
- a) vsak dan
 - b) vsak teden
 - c) pred testom oz. spraševanjem
 - d) drugo

2. Koliko časa se učiš?
- a) do ½ ure
 - b) 1-2 uri
 - c) 2-3 ure
 - d) več kot 3 ure

3. Kdaj se učiš?
- a) zjutraj pred poukom
 - b) takoj po šoli
 - c) popoldan
 - d) zvečer

4. Kako se učiš?
- a) sede
 - b) leže
 - c) ob poslušanju glasbe
 - d) hodim po sobi

5. Kje se učiš?
- a) v svoji sobi
 - b) v kuhinji
 - c) v dnevni sobi
 - d) v spalnici staršev
 - e) drugo

6. S čim si pomagaš pri učenju?
- a) z besedilom (učbenik, zvezek)
 - b) z miselnimi vzorci
 - c) s slikami
 - d) z internetom
 - e) z reševanjem nalog
 - f) z glasnim govorom

7. Ali se kdaj učiš ob pomoči sošolke ali sošolca?
- a) da
 - b) ne

8. Ali ti pri učenju pomaga še kdo drug?
- a) da
 - b) ne

Kdo?

- a) starši
- b) sorodniki
- c) inštruktor
- d) nekdo drug
- e) nihče

Hvala, ker si rešil/-a anketo. Odgovore bova uporabili izključno za izdelavo raziskovalne naloge.

8 VIRI IN LITERATURA

- Marentič Požarnik, B. 1980. Dejavniki in metode uspešnega učenja. DDU UNIVERZUM, Ljubljana.
- Možina, S. idr. 2002. Management: nova znanja za uspeh. Didakta, Radovljica.
- Sijarić, A. 2010. Metode uspešnega učenja: diplomsko delo. Kamnik.
- <http://mycollegeguide.org/blog/wp-content/uploads/2011/12/study-group.jpg>
- <http://ssu.acs.si/izpostavljeno/index.php?nid=4&id=152>
- <http://virtualis.si/znanje/>
- http://www2.arnes.si/~sscesss3/ucni_tipi.htm
- http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/definicija_uenja_unesco_1993.htm
- <http://www.kratos.si/>
- <http://www.radioaktual.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=16003>